

ATATÜRK, CUMHURİYET VE TARİH ŞUURU

İSMAİL ÖZÇELİK*

I. Giriş

Tarih, en basit ifadeyle "geçmişin bilimi" şeklinde tanımlanmıştır. Amerikalı tarihçi Turner tarihi, "Geçmişten bize gelen ve günümüzde ortaya çıkan tenkitçi ve yorumcu bir anlayışla incelenen kalıntılar" şeklinde tanımlamıştır. Günümüzde tarih, özellikle siyasi tarih, olaylar ilmi olarak devirler silsilesi içinde insanlık hayatını yeniden kurma ve canlandırmayı amaçlar. Sosyal bir bilim dalı olarak tarih insanların zaman ve mekân itibarıyla geçirdikleri evre ve gelişmeleri sebep-sonuç ilişkileri kurarak araştırıp değerlendirir.¹

Tarih ilmi insanlığın geçmişi ve yaşantıları ile yaptıklarının geniş bir panoramasını ifade eder. Bir tanıma göre tarih, insan topluluklarının geçmişte madde ve mana alanlarında gösterdikleri gelişmeleri, toplumların birbirleriyle olan karşılıklı ilişki, uygarlık ve çeşitli sorunlarını inceleyen bir ilimdir. Yer ve zaman kavramları çerçevesinde sıraladığımız bu işlevi yerine getiren tarih ilmi, yöntem bakımından deney dışında pozitif ilimlerin benimsediği metodları kullanır. İlk ve Orta çağlarda tarih daha çok rivayetçi ve hikâyeci tarz dediğimiz bir yol izlemiştir ki bu günümüz tarih anlayışından uzaktır.

Tarih, insanlara yaşanmış olaylardan doğru sonuçlar çıkarmaları için yön verir. Bütün insanların geçmişten dersler çıkarmak için tarihi öğrenmeğe ve tarihin tecrübesinden yararlanmaya ihtiyaçları vardır. Böylece geleceğe yön vermek için geriye çekilip engeli aşacak yarışmacı örneğinde görüldüğü gibi, toplumlar da geçmişteki hafızalarını yoklayarak ve gerilere bakarak, bu gün ve gelecekte yapacakları işleri düzenlemektedirler.²

---

* Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölüm Başkanı.

¹ Geniş bilgi için bkz. İsmail Özçelik, *Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknikler*, Ankara 1993.

² İsmail Özçelik, "Tarih İlmi Hakkında Düşünceler", *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt 8, sayı 4, Ankara 1993, s. 319-327.

Tarihin başka bir yararı da insanlara kök duygusu diyebileceğimiz bir zihniyet ve şuur kazandırmasıdır. Bu yolla tarih, kişi ve toplumlara mensubu oldukları millete bağlı olma ve onu derinlemesine tanıma imkanı verir. Schoppenhauer'in söylediği gibi "Bir millet benlik şuuruna ancak tarih aracılığı ile varabilir." Bir milletin olmakta olan ve olacakları kavrayabilmesi için, tarihi hakkında toplu ve açık bilgiye sahip olması gerekir. Adına "tarih şuru" denilebilecek bu bilgi birikimi, olayları daha şamil olabileceğimiz bir noktadan görüp değerlendirmeyi sağlar. Bu nedenle geçmişin temel kaynağı olan tarihe bütün milletler başvurur. Tarih aynasına bakan toplumlar orada kendi güç, birikim ve deneyimleri hakkında bilgi sahibi oldukları gibi, dost ve düşmanlarının da özelliklerini tanıyıp öğrendikten sonra, onlara karşı hareket stratejilerini belirlerler.

Bu nedenlerle tarih araştırmaları ve tarih öğretimi genç nesillerin millî ruh yapılarını meydana getirmekte, sosyal ve kültürel değerlerini güçlendirerek millî kültürü geliştirip, insanları mensubu oldukları topluma bağlamaktadır.³ Bunun için her zaman toplumlar tarihe ihtiyaç duymuşlardır. Nitekim tarihin bu faydası nedeniyledir ki, çeşitli tarih anlayışları gelişmiştir. Günümüz tarih anlayışı sosya-kültürel ve iktisadî alanlara da yayılarak, daha çok sosyal bir mana ve değer kazanmış, siyasî tarih anlayış ve araştırmaları da bir taraftan devam etmiştir.

Tarihi araştırma temayülleri özellikle son iki yüz yılda millî siyaset çerçevesinde oluşmuştur. Her millet kendi millî tarihini araştırmaya özel bir önem vermektedir. Hattâ diğer milletlerin tarihini araştırırken bile, millî çıkarlar için sağlayacağı yararlar düşünülerek araştırmalar yapılmaktadır. Zira bu milletler, tarihini araştırdıkları toplumlardan ne gibi faydalar elde edebilecekleri hesabıyla bu araştırmalara yönelmişlerdir. Aslında tarihe böyle millî bir gözlükle bakılması usulü, tarih ilminin kendi gelişimi ile de izah edilebilir. Batı dünyasının millî devletlere bölünmüş olması ve Fransız İnkılâbı'nın yaydığı yeni düşünceler ile Sanayi İnkılâbı sonrasında gelişen sömürgecilik hareketleri millî ve faydacı tarih anlayışı ve şuurunu doğurmuştur.

II. Cumhuriyet Öncesi Tarih Anlayışı ve Buna İlişkin Gelişmeler

Atatürk'ün yetiştiği ortam, tarihe ilişkin görüşleri ve bu alanda yaptıkları ile yapmak istediklerinden hareketle, Atatürk ve kurduğu Cumhuriyet yöne-

³ Tarih öğretimi ile ilgili geniş bilgi için bkz. İsmail Özçelik, *Tarih Öğretiminde Yöntem ve Teknikler*, Ankara 1996.

timinin tarihe bakış açısı ve bu alandaki çalışmaları ancak doğru bir şekilde açıklanabilir. "Atatürk öncesinde Batı alemindeki tarih çalışmaları ve tarihe yaklaşım tarzı nasıldı, hangi felsefî akımlar revaçtaydı, buna karşın Osmanlı toplum yapısının bir parçası olan aydınlarımızın tarih bilgisi hangi seviyede idi, bunların dünya tarihi ile bizim tarihimize bakış açıları nasıldı?" Bütün bu sorulara cevap arayarak ancak Atatürk ve Cumhuriyetle birlikte başlayan tarih çalışmalarının manası ve millî bilincin oluşturulmasındaki rolü açık ve net olarak anlaşılabilir.

Bununla beraber sözünü ettiğimiz yıllarda gelişen siyasî olaylar, devletlerin izledikleri iç ve dış siyaset ile çıkar ve emelleri iyi incelenecek olursa sağlam bir tarih şuurunun neden gerekli olduğu, Atatürk'ün neler yaptığı ve niçin bunları yapmaya çalıştığı açık bir suretle ortaya çıkar. Bu nedenle konuya geçmeden önce XIX. yüzyıl sonları ile XX. yüzyılın başındaki dünyanın genel görünümünü hatırlatmakta fayda vardır.

Avrupa'da Rönesanstan sonra başlayan "Adınlanma Çağı", pozitivist akımın gelişmesi ve bilimsel düşüncenin ön plana çıkmasıyla sonuçlanmış, buna paralel olarak, bilim ve teknoloji ile keşiflerde insanlık tarihi için çok önemli addedilecek ilerlemeler olmuştur. Bu cümleden olarak, bilimin her alanında büyük gelişmeler olmuş ve akıl ile bilim ön plana çıkmıştır.

Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, sanayi inkılâbı ile büyüyen ekonomi ve artan üretim, pazarların aranmasına yol açmış hammadde ve pazar arayışları olabildiğince hızlanmış. Bu süreç insanlık tarihinde baş döndürücü bir yarış ve yeni siyasî oluşumları da beraberinde getirmiştir. Bunun sonucunda ekonomik ve teknolojik alandaki gelişmeler, zaten bilimsel gelişimin sonucu olarak ortaya çıktığından, egemen güçler diğer devletlere göre her alanda bir üstünlük elde etmişlerdir.

Bilimsel alandaki gelişmeler uluslararası ilişkiler ve siyasal alanlara da sırayet etmiştir. Ortaçağ Avrupasının geleneksel feodal yapısı ve monarşi idareleri ortadan kalkmış ve millî devletlerin teşekkül ederek, ortaya çıkması sonucunda, saldırgan ve fütuhata dayalı politikalar milliyet esasına göre belirlenecek yeni sınırların oluşumuna yol açmıştır.

Bu durum aslında Fransız İnkılâbı'nın dünyaya yaydığı "İnsanlara Hürriyet, Milletlere İstiklal" ilkesinin uygulamaya konması ve sanayi inkılâbının "sömürgecilik yarışı" şeklinde ifade edilen gelişmelerinin bir sonu-

cuydu. Parçalanmış imparatorluklar, kral otoritelerinin sınırlandırılması, millî devletlerin ortaya çıkması ve geri kalmış ülkelerdeki sömürgecilik faaliyetleri ile bunlara haklı kılıflar aramaya çalışan sanayileşmiş ülkelerin izleyecekleri yeni politikalar ve siyasal fikirlerine malzeme bulmak, bu yolla yapılacak etkin propagandalara haklı dayanak noktaları aramak ihtiyacını da şiddetle gündeme getirmiştir. Tarih araştırma ve çalışmalarına yönelen bu toplumlar, sonuç olarak sosyal bilimlerde de ilerlemeler kaydetmişlerdir. Sosyal bilim sahalarında ihtiyaç duyulan bilgi ve birikimin tarihi kaynaklarda bulunduğu ve tarihin irdelenmesi sonucunda geliştirilecek birtakım fütuhât ve işgallere meşruluk ve haklılık kazandıracak bazı noktaların bulunabileceğinden hareketle özellikle tarih çalışmaları faydacı bir anlayışla gelişerek hızlanmıştır.

Bu bağlamda, siyasî plan ve projelerin yapılabilmesi, stratejik ve ekonomik bilgilerin uygulanabilmesi, tarihi bilginin ortaya çıkarılmasıyla mümkün olacağından, tarihe dayalı tezlerin revaçta olduğu bu dönemde, özellikle bilimsel, teknolojik, askerî ve kültürel alanlarda gelişmiş olan devletler tarih araştırma ve çalışmalarına hız vermişlerdir. Milliyet fikirlerinin yaygın bir şekilde geliştirildiği bu dönemde, az gelişmiş ülkeler de bu çalışmalara heyecanla yönelerek, batıların yaptığı bu tarzdaki kültürel çalışmalara başlayarak, geriden de olsa bu alandaki çalışmalara katılmışlardır. Türkoloji çalışmalarının ülkemizde başlaması da bu döneme tesadüf etmektedir. Nitekim Türk tarihi ve coğrafyası ile ilgili yapılan çalışmalara sözünü ettiğimiz ve irdemeye çalıştığımız bu dönemde başlanmıştır. Göktürk Yazıtlarının çözümlenip okunması, dil ve tarih alanında başlayan çalışmalar, millî fikirlerin yayılması ve İslâm tarihi ile Osmanlı tarihi alanlarına inhisar eden tarih anlayışının Türkiye'de yeterli görülmemiş, bunun ötesinde önemli bir zaman dilimi içinde cereyan eden ve eskilere dayanan bir tarih anlayışının yerleşmeye başlaması da bu zamanlara rastlamıştır.

Toplumsal hayatta pozitif bilimlerin yanında, dil, tarih ve coğrafya alanındaki çalışmalar arttıkça, buradan alınan ilhamla zaten revaçta olan milliyet fikri yeni bir ruh ve heyecan yaratmıştır. Osmanlı devleti için düşündüğümüzde ardarda uğranılan felaketler, verilen kayıplar ve eski statükonun bozulması ile dünyada yüzyıllardan beri imparatorluk ve büyük devletlerin bünyesi içerisinde bir arada yaşatılmaya çalışılan çeşitli etnik unsurların harekete geçmesi, önce kültürel anlamda ön plana çıkan, ancak sonraları siyasal bir boyut kazanacak olan tarih, dil ve coğrafya çalışmalarını hızlandırmıştır.

Ülkemizde başlangıçta sadece kültürel anlamda bir değer taşıyan dil ve tarih alanındaki çalışmalar kısa sürede yukarıda saydığımız ve devlet hayatında meydana gelen olumsuz gelişmeler nedeniyle, siyasî bir boyut kazanmakta gecikmemiş ve baulı anlamda siyasal hayatla yeni tanışan aydınlar arasında siyasî mana ifade etmeye başlamıştır. İç ve dış siyasetin oluşması, ulusal çıkarların korunması ve geliştirilmesinde Türkoloji çalışmaları aydınların birçoğu arasında mihenk taşı addedilerek, bunlardan hareketle politik tez ve görüşler üretilme yoluna gidilmiştir.

Dünyanın genel siyasetini belirleyen Avrupa devletlerinin stratejilerine uygun olarak başlatıldıkları bu çalışmalar, hürriyet, eşitlik, kardeşlik ve milletlerin kendi kaderlerini belirleme ilkesi ile birleşince, eski otorite merkezleri yani imparatorlukların ortadan kalkarak, bölünüp küçülmeleriyle son bulunmuş ve sömürgeciliğin geçerli ilkesi olan "böl ve yönet" politikaları rahat bir tarzda uygulanabilmiştir.

Bu politikayı sadece bir zamanlar "Hür Dünya" olarak nitelendirdiğimiz sömürgeci devletler değil, I. Dünya Savaşı ve sonrasında iktidara gelen Bolşevik idareler de izlemişlerdir. Hattâ tarihi tahrif ederek siyasetlerinin gereği olarak, yeni tarihler yaratma çabasında olmuşlardır. Nitekim Türk dünyasındaki tahakküm ve işgal hareketlerine malzeme olacak dil ve tarih yaratma gayretleri bu çerçevede mütâlaa edilebilir. Çeşitli Türk uyruklarının diyalekt veya şive farklılıklarını gözönüne alarak, ayrı milletler oldukları yolunda empoze edilen fikirler ile ayrı tarih yaratma gayretleri bu cümledenir.

Böyle bir süreçte kurulan Cumhuriyet idaresi ve kurucusu Atatürk'ün elbetteki kendi hudutlarını belirleme ve sağlam temellere oturma bakımından geçmişini ele alarak, Anadolu'ya yönelik politikalara cevap teşkil edecek tarih görüş ve çalışmalarına ihtiyaç duyması çok normaldi. İşte Türkiye Cumhuriyeti'ne şekil veren Atatürk'ün yaptığı tarih çalışmalarını ve diğer kültürel faaliyetleri açıklamaya çalıştığımız bu tabloya göre değerlendirmek bizi sağlıklı sonuçlara götürecektir.

III. Atatürk'ün Tarih Çalışmalarına Gösterdiği İlginin Nedenleri

Atatürk'ün tarih çalışmalarına yönelmesinin sebeplerini iyi anlamak için, öncelikle o yıllarda dış devletlerin tarih bilgisini içe dönük ve işgal hareketlerine gerekçe olarak kullanma çabalarının iyi anlaşılması gerekir. Bilindiği gibi bu yüzyılın başında ortaya çıkan sömürgecilik hareketleri bir-

takım tarihi bilgilere dayandırılarak meşrulaştırılmak istenmiş ve asıl niyet ile, gerçek emeller adeta gizlenmiştir.

A. Osmanlı Devletinden Toprak Talepleri ve Bağımsızlık Hareketleri

1911 yılında İtalyanların Trablusgarb'ı işgalleri öncesi ve sırasında İtalyan basınında çıkan haber ve yorumlar burasının eskiden Roma İmparatorluğu'na ait olduğu ve ünlü Kartaca'nın yine burada yer alıp, Roma'nın mirasçılığı hasebiyle, bu topraklar üzerinde haklarının bulunduğu yolunda iddialar taşıyan yazılar yayınlamışlardır. Siyaset adamları ve kamuoyu bu yönde yönlendirilmiş ve dış kamuoyuna da bu yönlü mesajlar verilmiştir.

Fransızlar İngilizlerle yaptıkları gizli Sykes-Picot Antlaşmasına göre; -ki bu paylaşma projesi bilahare açıklanmıştır.⁴ Ortadoğu ve Anadolu'dan kendilerine paylar ayırmış, bunu yaparken ve bu yerlerin işgal edilmesi sırasında, Haçlı Seferleri sonrasında Anadolu'nun güneydoğusunda ve Kudüs'te kurulmuş olan Frank krallıklarını gündeme getirerek, kendilerine haklılık ve meşruluk kazandırabilecek bir yol izlemişlerdir. Bu iddialara göre, bilindiği gibi Haçlı Seferleri sırasında Frank prens ve komutanları idaresinde "Urfa Haçlı Kontluğu", "Antakya Haçlı Kontluğu" ve "Kudüs Krallığı" gibi prenslik ve devletçikler kurulmuş, bilahare bunlara Selçuklular veya onlara tâbi devletler tarafından son verilmişti. Bu nedenle Fransızlar buraları işgal için "tarihi hak" yaratarak, sömürgeci emellerini gizlemek istemişler ve Osmanlı devletinin geri bıraktığı bu alanlara sözde medeniyet getirecek ve tarihten aldıkları güçle bu tarihi haklarını kullanacaklardı.⁵

Batılıların geliştirdiği muhtelif senaryolar hep tarihe dayandırılıyordu. Nitekim tarihte Batı Anadolu'da "Helen uygarlığı"ndan bahisle, ayrıca "Pontus Meselesi"⁶ ile Karadeniz bölgesi ve civarının da Batı Anadolu ile birlikte Yunanlılara verilmesi gerektiği yolundaki iddialar "Megalo-İdea" düşüncesini oluşturuyordu. Doğuda da sözde Ermeni çoğunluğundan bahisle bir Ermeni devleti kurulması gerektiği şeklindeki yazı ve söylentiler ile sonraları buna ilişkin gelişen Hınçak ve Taşnak örgütlerinin eylemleri, geniş çapta yaşanmış ve nihayet Balkanlarda Slav düşünce ve akımları siyasi bir boyut ala-

⁴ Ömer Kürkcüoğlu, *Türk-İngiliz İlişkileri*, Ankara 1982.

⁵ İsmail Özçelik, *Milli Mücadelede Güney Cephesi Urfa*, Ankara 1992.

⁶ Pontus meselesi ile ilgili olarak daha fazla bilgi için bkz: Mustafa Balcıoğlu, *Belgelerle Milli Mücadele Sırasında Anadolu'da İç Ayaklanmalar ve Merkez Ordusu*, Ankara 1992.

rak, Osmanlı devletine rakip olan güçler tarafından olabildiğince üretilip kullanılmıştır. Panslavizm düşüncesi, Slav tarih araştırmalarına dayandırılıyor ve Balkanların Osmanlı devletinden koparılması düşüncesi bu çalışmaların ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Fransız İnkılâbı'nın tesirleri bütün dünyayı sardığından gelişen millî hareketlerin kaynağı kültür ve bunun ana unsurları olan tarih, dil ve millî konulara dayandırılmıştır. Bu nedenle Batı Anadolu'da "Helen uygarlığı" nedeniyle Yunan emellerini gerçekleştirme ve Doğu Anadolu'da "Ermeni devleti" kurma gayretleri ön plana çıkmıştır. Hattâ "Bizansın ihyası" Ruslar için büyük bir önem taşımış, 1853 yılında Rus Çarı Nikola İngiliz Büyük Elçisi Sir Aleksandr Saymur'a Osmanlı devletinin topraklarının paylaşılması hususunda yaptığı teklif ilgi çekicidir. Tarihin kendilerine yüklediği sorumluluğu unutamayacaklarını ifade eden Rus Çarı, bu önerisinde "Hasta Adam" konumunda olan Osmanlı devletinin ölümünü beklemeden topraklarının bölüşülmesi gerektiği ve bu yolda bir antlaşma yapılmasının uygun olacağı aksi takdirde bu yüzden bir Avrupa savaşının çıkabileceğini ifade etmiştir.⁷ Burada tarihin Ruslara yüklediği görev, Rus Ortodoksluğunun Bizans'tan kaynaklanmış olmasıdır.⁸

Batı Anadolu'nun Yunanlılara ve Doğu Anadolu'nun Ermenilere verilmek istenmesinin ardında da tarihten kaynaklanan bilgiler vardı. Bütün bu gelişmeler aslında "Şark Meselesi" denilen projenin bir uzantısından ibaretti. Oryantalistlerin tarih alanındaki çalışmaları birtakım iddiaları da beraberinde getirmiş ve bu çalışmalarla birlikte Fransız İnkılâbı'nın tesirleri birleşince Osmanlı devletinin sahip olduğu topraklar bir yandan istilalara maruz kalırken, diğer taraftan iç isyanlar bağımsızlık hareketleri ile birleşerek gelişmişti. Bu durum ister istemez Türk aydınlarının birçoğunu, millî sınırlara dönme ve millî gücü ön plana çıkarmaya itmiştir.

Aslında bu gelişmeler Müslüman Arapları da etkilemiş ve Türk ordusu Arap topraklarından çekilirken, Arap milislerinin taarruzlarına uğrayarak süratle bu toprakları terketmek zorunda kalmıştı.⁹ Nitekim bu çekilişin son raddelerinde Mustafa Kemal Paşa da bizzat bulunmuş ve İngiliz askerlerinin

⁷ Akdes Nimet Kurat, "Panslavizm" isimli makale veya *Rusya Tarihi*, TTK, Yay. Ankara 1984.

⁸ Fahir Armaoğlu, *Siyasi Tarih*, Ankara 1975.

⁹ Fahir Armaoğlu, a.g.e.

bu milis kuvvetlerinden nasıl yararlandıklarını görmüş ve Türk askerlerine yapılan bu hareketlere tanık olmuştur.

B. Türklere Yöneltilen İftira ve İddialar

Atatürk'ün tarih çalışmalarına ağırlık vermesini gerektiren olaylardan biri 1923 yılında Atatürk'e Fransız okullarında okutulmakta olan bir coğrafya kitabının gönderilmesi ve burada Türklerin sarı ırka mensup olduklarından bahsedilmesi ile bu yıllarda çıkan bazı coğrafya atlaslarında Anadolu'nun bölüşülüp paylaşılmasını sağlayacak bazı senaryoların ihdasının da çok önemli rolü olmuştur.

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından hemen sonra, İngilizlerin sözde, Halep'teki birliklerini takviye amacıyla İskenderun'u işgal etmeleri üzerine Atatürk, İstanbul hükümetinin bu olaya sessiz kalmaması yönünde gönderdiği bir telgrafında, olaya dikkat çekmiş ve yayınlanan bazı İngiliz atlaslarında Suriye sınırlarının Sivas'a kadar çıkarıldığını hatırlatarak, işgallerin önünün alınması gerektiğini, zira bu yayınların tetkikinden işgalci devletlerin asıl niyetlerinin anlaşılacağını hatırlatmıştır.¹⁰

İşte bu yayınlar ışığında eylemler gerçekleştiriliyor ve birtakım emrivakilerle yurdun işgaline çalışılmıştır. Tarih alanında yapılan yayınlar da Türkler açısından çok olumlu değildi. Nitekim bunların başında Türklerin sarı ırktan olduklarına dair yayılan yanlış ve haksız bilgiler söz konusu olmuştu. Avrupa düşünür ve yazarlarının büyük bir kısmı, ya din taassubu veya siyasi düşünceler sebebiyle, Türklerin sarı ırka mensup ve ikinci sınıf bir insan tipi olduklarına dair görüşler ileri sürmekteydiler. Onların bu yönde yaptıkları propagandalar okul kitaplarına girmiş bulunuyordu. O yıllarda henüz Türkiye'de tarih araştırmaları gelişmemiş olduğundan tarih yazarlarımızın büyük bir kısmı Avrupa'dan yapukları tercümelemlerle, tarih kitapları yazdıkları için, bu bilgiler Türkiye'de de yayılmış bulunuyordu. Millî tarih çalışmalarının yaygınlaşmadığı ve daha çok tercümelemlerle yetinilen bu dönemde tarihî bilgiler kısır bir durumdaydı.

Türk milletine yöneltilen bir diğer iftira ve suçlama da şuydu: "Türkler medenî olmayan ve bu yetenekten yoksun olan bir topluluktur." Tabii bu da Avrupalıları Türklerin sarı ırktan gösterilmelerinin bir sonucu olarak, medeniyet ve buna ilişkin istidattan yoksun olma sonucuna götürüyordu.

¹⁰ Lord Kinross, *Atatürk, Bir Milleğin Yeniden Doğuşu*, İstanbul 1982.

Yakınçağda Osmanlı devletinde yapılan ıslahat hareketlerinin, beğenilmesi veya yeterli görülmemesi nedeniyle birçok Avrupa tarihçi ve yazarı ile siyaset adamları Türkleri kabiliyetsizlikle suçlamışlardır. Aynı çevreler, Türkleri anlayışsız ve kabiliyetten yoksun olmakla itham ederken, hiçbir medenî eser yaratmadıklarını, Avrupa'da ordu kurmuş bir insan topluluğundan ibaret ve aslında Avrupa'dan kovulmaları gereken barbarlar oldukları yolunda fikirler ileri sürmüşlerdir.

Bir Yunanlı yazar olan Moskopulos, "Tarihleri Tarafından Mahkûm Edilen Türkler" adlı kitabında, görüşlerini şu cümlelerle dile getirmiştir. "Tarih hükmünü vermiştir, bu yağmacı katiller milletinin Avrupa'da oturmaya hakkı yoktur. Atalarının oturdukları ve yaşadıkları yerlere gitsinler." Bu Yunan yazarının varmak istediği sonuç şüphesiz, "Yunanlılar gelip İzmir'de otursunlar..." şeklindeki bir temenniden ibarettir.

"Şark Meselesi"nin kaynağını tarih araştırmalarına dayandıran Batılılar, Osmanlı ıslahat programlarının başarıya ulaşamaması üzerine, Rumeli ve Anadolu'da meydana getirecekleri yeni siyasî yapılanmaları bu araştırmalara dayandırarak geliştirmişlerdir. 17 Haziran 1919 tarihli bir muhtura, Avrupalı devletlerin Türklere ve Osmanlı devletine nasıl baktıklarının açık bir göstergesi şeklinde görülmektedir. Bu yazının altında o zamanki Fransız Başbakanı George Clomencu'nun imzası bulunmaktadır.

"Türklerin faziletleri arasında yabancı milletleri yönetme yeteneği olduğu kanısında değiliz. Tarih bize Türklerin birçok başarıları yanında, türlü kusurlarını da göstermektedir. Onların saldırısına uğramış ve kurtulmuş milletlerin medeniyet ve kültür seviyesi düşmüş ve bu milletler geri kalmışlardır. Hiçbir örnek gösterilemez ki, Türk egemenliğinin kalkmasıyla bayındırlık artmamış ve kültür seviyesi yükselmemiş olsun. İster Avrupa Hıristiyanları, ister Suriye, Arabistan ve Afrika Müslümanları arasında olsun, Türk ele geçirdiği her yere yıkım getirmiş, savaşta kazandığını barış zamanlarında geliştirememiştir."¹¹

IV. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Millî Tarih ve Tarihçilere Duyulan İhtiyaç

Atatürk kurmuş olduğu Cumhuriyet idaresini sağlam temellere oturtmak için milletine yeni bir ruh ve benlik kazandırmak, Avrupalıların Türkler

¹¹ İsmail Özçelik, *Millî Mücadele'de Güney Cephesi Urfa*, Ankara 1992.

üzerindeki kötü imajlarını silmek için, tarih ilmi ve tarihçilere ihtiyaç duymuştur. Cumhuriyet idaresi ile birlikte yapılan ve yapılmakta olan inkılâpların benimsetilmesi ve bunların millet hayatı ile bağdaştırılması da eski tarihin araştırılmasına dayandırılmak istenmiştir. Bu nedenle tarih araştırmalarına önem veren Atatürk, 23 Ocak 1930'da toplanan VI. Türk Ocakları Kurultayı'nda "Türk tarih ve medeniyetini ilmî bir suretle tetkik ve tettebbu eylemek vazifesiyle mükellef olmak üzere, bir Türk Tarih Heyeti teşkil eder" yolundaki bir hükmü Türk Ocakları tüzüğüne ekletmiştir.

Osmanlı devletinin parçalanıp, topraklarının bir kısmının bağımsız devletlerin teşekkülü ile ayrılması bir kısmının da işgale maruz kalması, Kurtuluş Savaşı'nın başlamasıyla devlet hayatındaki ümmet anlayışı terk edilip, tarihe karışmış oldu. Olayların tabii seyri böyle bir anlayışın terk edilmesini gerekli kılmış ve yaygın olan milliyet düşüncesi etkisini göstererek, yeni Türk devletinin oluşumunda devlet hayatındaki yeni düzenlemeler buna göre oluşturulmuştu. Bu nedenle millî devlet düşüncesi ile kurulan yeni Türk devletinin kendisine karşı yöneltilen ve yukarıda özetlemeye çalıştığımız iddiaları çürütecek yeni bir tarih anlayışı ve ilmi araştırmacılara ihtiyacı vardı.

Nitekim yeni Türk devletinin tarih anlayışında, hanedan tarihî ve dini tarih ön planda tutulamazdı ve tutulmadı. Bu nedenle millî tarih şuurunun¹² oluşturulması için kollar sıvanmış ve Türk tarihi başlangıçtan günümüze kadar bir bütün olarak ele alınıp, incelenmiş, bu amaçla bir yandan tarih kurumları açılırken, bir yandan da önemli tarih adamlarının yetiştirilmesine çalışılmıştır. Bunların başında Türk Tarih Kurumu ile Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin açılması ve toplanan tarih kongreleri ile yeni bir tarihçi kadrosunun ortaya çıkması örnek olarak gösterilebilir.

Cumhuriyet idaresiyle birlikte millî tarih anlayışına geçiş sözkonusu olmuştur. Zaten Türk milletinin mazisi, medenî hüviyeti ve insanlık değerleri, dış kültürlerin istilasına maruz kalmış durumdaydı. Türklerin genel tarihi başkalarına mal edildiği gibi, Türklerle Avrupalılar arasında çok sert olan siyasal ilişkiler yüzünden, bazı tek taraflı ve gerçekleri yansıtmayan kin ve garaz mahsulü olan görüşler Avrupalı tarihçiler tarafından ortaya atılmış bulunuyordu. Dış kamuoyunda bu görüşlerin etkileriyle, "Türklerin sarı ırka

¹² Tarık Zafer Tunaya, *Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük*, İstanbul 1981, s. 45.

mensup oldukları için batılı insanlara oranla geri ve ilkel bir insan tipi ve ırkı oldukları" yolunda kanaatlar hakimdi. "Türklerin sadece asker bir millet oldukları her türlü medenî yetenek ve istidattan uzak ve hiçbir medenî eser yaratmadıkları gibi, başka medeniyetleri de yok ederek, zarar verdikleri" ileri sürülmüştür.

Bu iddialar yetmiyormuş gibi bir de yüzyıllardan beri Türklerin vatan yaparak üzerinde yaşadıkları topraklara ilişkin yukarıda bahsettiğimiz birtakım tarihî tezler de geliştiriyordu. Türklerin birçok medeniyet eserleri ile süsleyerek vatan haline getirdikleri bu topraklar için ilmi dayanaktan mahrum bazı tarihî deliller yaratma gayreti içinde olan dış güçler bu toprakların da aslında başkalarına ait olduğu tezini işlemekteydiler. Nitekim I. Dünya Savaşı sonrasında başlayan Anadolu'nun işgali ve Sevr Antlaşması'nın hazırlanmasında bu düşünceler dikkate alınarak, işgaller gerçekleştirilmiştir.

İşte Atatürk dayanaksız bu iddialarla ilgili çalışmaları yürütecek bir kadronun yetiştirilmesi ve toplumun millî şuur ve ülkeler etrafında birleştirilmesini amaçlamış bulunduğundan, bu işin ilmi bir çerçeve içerisinde ve ilim adamlarınca yapılacak araştırma ve çalışmalarla ortaya konulabileceği görüşünü taşıdığından, millî tarihe büyük bir önem vermiş ve bu alandaki çalışmalara girişmiştir. Onun bu anlayışını ortaya koyacak birçok demec ve özdeyişi bulunmaktadır. "Eğer bir millet büyükse, kendini tanımakla daha büyük olur."¹³ "Millet için ve milletçe yapılan işlerin hatırası, her türlü hatıraların üzerinde tutulmazsa millî tarih kavramının kıymetini takdir etmek mümkün olmaz"¹⁴ diyen Atatürk, taraflı ve kinci tarih tezlerinin gerçekleri yansıtmadığı ve kasıtlı olduğuna inanıyordu. Anadolu'nun bin yıllık atayurdu olduğunu ve Türklerin beyaz ırka mensup olduklarını savunuyordu. Bu nedenle üzerinde yaşadığı toprakların bin yıllık hakikî sahibi ve medenî değerlerle yetenek bakımından iddia edildiği gibi milletimizin geri olmadığı kanısındaydı. Nitekim bu hususlar dürüst bazı batılı bilginler tarafından da kabul edilmişti. O halde yeni nesillere bu gerçekleri bildirecek ve dünya kamuoyunda Türkler hakkında yayılmış bulunan yanlış telakki ve anlayışları çürütecek yolların bulunması gerekiyordu.¹⁵

¹³ İsmail Özçelik, "Tarih Şuuru", *Kamu Çalışanları Aylık Mesleki Yorum Dergisi*, sayı 13, Ankara 1992, s. 29-31.

¹⁴ *Atatürkçülük*, (Atatürkçü Düşünce Sisteminin Temelleri), YÖK Yay., Ankara 1986, s. 358.

¹⁵ *Atatürkçülük*, s. 358.

Türkiye Cumhuriyeti İstiklal Savaşı sonrasında Osmanlı devletinin sona ermesiyle ortaya çıkmış yeni bir yapılanma ve kuruluş anlayışı ile teşekkül ettirilmiştir. Bu devleti kuran Türk milleti uzun ve onurlu bir geçmişe sahipti. Bu kökü tarihin derinliklerine dayanan milletin geçmişi ve tarihi berrak bir şekilde gün ışığına çıkarılmalıydı. Bu da ancak millî ve ilmî bir tarihçilik anlayışı ile mümkün olabilirdi. Atatürk'ü tarih çalışma ve araştırmalarına iten konuların başında bu düşünce gelir. Kuşkusuz Atatürk'ün millî tarih anlayışını benimsemesi millî şuurun geliştirilmesini hedef almış ve bu meyanda millî birlik ve beraberliği güçlendirici bir etken olarak tarihin ön plana çıkmasını sağladığı gibi, milletin kendisine ve tarihine olan güven duygusunu da artırmıştır.¹⁶

Atatürk, "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli Türk kahramanlığı ve Türk kültürüdür" demiştir. Türk kahramanlık ve kültürünün en önemli bilimsel kaynağı şüphesiz tarihtir. Millî şuurun, millî birlik ve bütünlüğün bu yolla pekişeceğini bildiğinden bu yöndeki ifadeleri sıkça kullanan Atatürk, bir diğer özdeyişinde, "Geçmişte sayısız medeniyetler kurmuş bir milletin çocukları olduğumuzu ispatlamak için yapmamız gereken şeylerin hepsini yaptığımızı ileri süremeyiz. Bugüne ve yarına bırakılmış daha birçok büyük işlerimiz var"¹⁷ diyerek, uygar tarih anlayışının savunucusu olduğunu ve tarihi sığınılması gereken bir durak veya sadece iftihar vesilesi sayılan bir uğraş değil, aksine hız ve ilham alınması gereken bir dersler yekünü olarak görmüştür. Nitekim Atatürk geçmişteki zengin tarihin Türk milletini son yüzyıllarda geri bırakan etkenlerden kurtarmak için alınacak derslerle dolu olduğunu da göstermiştir. Bu durumun ortaya çıkarılması için tarihçilere büyük bir ihtiyaç olduğunu bilen Atatürk, buna uygun bir strateji izleyerek tarih çalışmalarını başlatmıştır.

V. Atatürk'ün Türk Tarihine İlişkin Çalışmaları

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk, tarih çalışmalarına bizzat iştirak etmiş ve bu çalışmaları yönlendirerek, bunlara ilişkin kurumların da oluşturulmasını sağlamıştır. Yaptığı birçok konuşmada tarihin önemine işaret eden Atatürk, "Tarih yazmak tarih yapmak kadar mühimdir, yazan yavana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır"

¹⁶ Enver Ziya Karal, "Atatürk'ün Tarih Tezi, "Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler, İstanbul 1988, s. 175.

¹⁷ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çev: Metin Kıratlı, Ankara 1993, s. 352.

demıştır.¹⁸ Bu nedenle Atatürk, 1930 yılında tarih araştırmaları ve çalışmalarına yön vermek üzere o zaman tarihle meşgul olan kişilerin bir araya getirilmesini sağlamış ve 1931 yılında "Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti"ni kurmuştur. Bu cemiyetin kuruluşuna katılan Atatürk, kurucu üye olarak, ilk kuruluş toplantılarında başkanlık yapmış ve ileriki yıllarda da bu kurumun çalışmalarını yakından izlemiştir. Atatürk öyle bir kuruluşu hayata sokmakla, Türk milletinin tarihinin incelemeler yoluyla ortaya çıkarılmasını ve bu işin Türk tarih adamlarınca yapılmasını hedeflemiştir.

1923 yılında Atatürk'ün tarih çalışmalarına başlamasında etkili olan son gelişme de Fransızların sözünü ettiğimiz coğrafya kitabındaki iddiaları üzerine başlatıldı. Bu kitapta özetle Türklerin sarı ırktan ve ikinci derecede bir topluluk oldukları yolunda görüşler vardı. Bir bakıma tabii gelişmelerle birlikte Atatürk'e getirilen bu kitap, esaslı tarih çalışmalarına başlanmasına yol açtı da denilebilir. Bu nedenle derhal bir çalışma planı hazırlanmış ve planın başlıca konu başlıkları şu şekilde tesbit edilmiştir:

"Türkiye'nin en eski halkını teşkil edenler kimlerdi?"

"Türkiye'de ilk medeniyeti kimler ve nasıl kurmuşlardır? Bu medeniyetin özelliği nedir?"

"Türklerin cihan tarihinde ve dünya medeniyetinde hizmetleri ve yeri ne değerdedir?"

"Türklerin Anadolu'da bir aşiretten bir devlet çıkarmaları mümkün olmadığına göre, bu olayın gerçek izahı nasıldır?"

"İslâm tarihinin gerçek niteliği ve Türklerin İslâm tarihindeki rolü nedir?"¹⁹

Bu sorulara cevap arayan ve tarih çalışmalarının ilk ürünü olarak, Türk milletinin cihan tarihindeki yerini belirten, "Türk Tarihinin Ana Hatları" adlı kitap, 1930 yılında bastırılmıştır.²⁰ Bundan sonra yayınlanan yeni tarih kitapları, millî tarih tezine uygun olarak hazırlanmaya ve bu alanda yapılan araştırmalar yayınlanmaya başladı. Bu işin sistemli ve tarihçiler arasındaki danışmanlarla yürütülmesi için ilk kez Ankara'da 1932 yılında tarih profesör-

¹⁸ Bayram Kodaman, "Atatürk'ün Düşünme ve Kalkınma Modelinde Kültürün Yeri", *Erciyes Üniversitesi, Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri Bildirileri*, Kayseri 1983, s. 69,70.

¹⁹ *Atatürkçülük*, s. 359.

²⁰ Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*, Ankara 1987, s. 185.

leri ve tarih öğretmenlerinin katılımıyla I. Türk Tarih Kongresi toplanmış ve bu kongrede yeni "Türk Tarih Tezi" geniş açıklamalarla tartışılarak kabul edilmiş ve belirlenen yeni tarih tezi topluma mal edilmiştir.²¹

Kültürel alanda önemli bir gelişme sayılan Atatürk ve Cumhuriyetin yeni tarih tezinin esasları ve anafikrinin dayandırıldığı temel düşünce, "Türk milletinin tarihi şimdiye kadar tanıtılmak istendiği gibi, yalnız Osmanlı devletinden ibaret değildir. Türkün tarihi çok daha eskidir. Ve bütün milletlere kültür ışığını saçmış olan millet, Türk milletidir." "Türk ırkı çoğu kez ileri sürüldüğü gibi sarı ırk değildir. Türkler beyaz insanlardır ve brakisefaldır. Bugünkü yurdumuzun sahipleri, en eski kültür kurucularıyla aynı vasıfları taşıyan çocuklarıdır." "Türkler yayıldıkları yerlere medeniyetlerini de götürmüşlerdir. Irak, Mısır, Anadolu ve Ege medeniyetlerinin ilk kurucuları Orta Asyalılardır. Biz bugünkü Türkler de Orta Asyalıların çocuklarıyız."²²

"Türk Tarih Tezi", tarih alanında yapılan en yeni araştırmalarla arkeolojik ve antropolojik çalışmalar sonucunda, elde edilmiş bulunan bulgulara dayandırılmıştır. 1937 yılında toplanan II. Türk Tarih Kongresi'nde, Atatürk ve Cumhuriyetin yeni tarih tezi, sadece yerli ilim adamlarının katılımı değil, aynı zamanda yabancı ilim adamlarının davet ve iştirakiyle toplanmıştır. Böylece Atatürk Cumhuriyetin yeni tarih tezini dış kamuoyunun dikkatlerine sunmuş ve bu yolla onların yönelttikleri görüşleri ilmî yoldan tartışmaya açarak, çürütmeye çalışmıştır. Bu tarih kongresinde yabancı ilim adamlarının dikkatlerine sunulan raporlar, tetkik edilmiş ve kongrenin komisyonlarında yapılan genel toplantılardaki açıklamalarda, Türk tarih tezinin milletler arası bir düzeyde kabul görmesiyle sonuçlanmıştır. Bu kongrede Türk tarih tezinin kabul edilmesiyle, Türk millî tarihi gerçek karakterini millet ve dünya nazarında kabul ettirmiş oldu. Türkleri medenî milletler camiasından ayırmak ve onları insan vasıfları ve medenî özellikleri bakımından ikinci sınıf saymak gibi sadece kin ve garaz ürünü olan bir anlayış da yeni tarih teziyle temelden sarsılmış ve çürütülmüştür.²³

Yine, 1931 yılında "Genel Tarih Serisi" yayımlanmış ve bu seride ağırlık Türk tarihine verilmişti. Bunların yanında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin kurulması ile Afet İnan'a göre "Üzerinde yaşadığımız Anadolu

²¹ Enver Ziya Karal, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, İstanbul 1974, s. 175.

²² Enver Ziya Karal, *a.g.e.*, s. 176.

²³ Afet İnan, "Atatürk ve Tarih", *Atatürk ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler*, İstanbul 1988, s. 152.

topraklarının Bizans ve Roma dönemlerinden çok daha eski bazı uygarlıkların beşiği olduğu kanıtlanmıştır."²⁴

VI. Atatürk'ün Tarihçilerden Bekledikleri

Atatürk, bilinen ünlü özdeyişi ile tarih yazmanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamış ve bir anlamda kültürel açıdan da Anadolu'ya ve tarih araştırmalarına da bu yönde önemli mesajlar vermiştir. Bu nedenle o, gerçek tarihin bir an önce belgelerin ışığında yazılmasını ön görmüş kültürel anlamda bir çalışmanın zaruretine inandığından ve ülkelerinin sadece silahla değil, aynı zamanda tarih ve kültür yoluyla savunulması gerektiğini kavramış ve bu nedenle mirasının önemli bir bölümünü tarih ve dil alanında çalışma yapan ve kendi eli ile kurduğu kurumlara bırakmıştır.

"Tarih yazmak tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır"²⁵ diyen Atatürk, çeşitli vesilelerle yaptığı konuşmalarda tarihin belgelere dayandığını ve bunların dikkatle tetkik edilerek, millî süzgeçten geçirildikten sonra değerlendirilmesini istemiştir. Kısacası Atatürk'ün öngördüğü tarih anlayışı ulusal çıkarları ön planda tutan, millî şuurun oluşup pekiştirilmesini esas alan ve araştırmacıların millî meselelere sahip çıkarak özellikle bu alanda araştırmalar yapıp bunları kamuoyuna sunmalarını bekleyen bir tarih anlayışıdır.

Tarih metodolojisine sıkça değinen Atatürk, "Tarih hayal mahsülü olmaz. Tarih yazarken gerçek olayları bulmaya çalışmalıyız. Eğer bunları bulamazsak, meçhuliyeti ve bu noktada bilgisizliğimizi itiraf etmekten çekinmeyelim."²⁶ "Biz daima hakikati arayan ve buldukça, bulduğumuza inandıkça, ifadeye cüret gösteren insanlarız" demiştir.²⁷

Çağdaş milletlerin yapısını çok iyi kavrayan Atatürk, milletlerin yapısında "ortak mazi" ve "birlikte yaşama arzusu"nun önemli bir yer tuttuğunu ve hattâ millet hayatında yegane birleştirici unsur olarak gördüğü bu iki kavramı her fırsatta ön plana çıkarmıştır. Bilindiği gibi ortak mazi tarihi ifade eder ve millî tarih şuurunu öngörür, millî şuur tarihle besleneceğine ve kültürel birtakım yanlış ve haksız yayın ve yorumlarının önüne geçilmesi de bu

²⁴ Enver Ziya Karal, "Atatürk'ün Tarih Tezi", *Atatürkçülük ve Atatürkçülüğe İlişkin Makaleler*, İstanbul 1988, s. 164.

²⁵ Enver Ziya Karal, a.g.e., s. 165.

²⁶ Afet İnan, a.g.m., s. 152.

²⁷ Kocatürk, a.g.e., s. 185.

yolla engeleneyeceğine göre, millî şuuru canlı tutmanın en önemli yolu tarih araştırmacıları ve öğretmenlerinin görevi olarak algılanmış ve bu nedenle bu işe büyük bir önem verilmiştir.

Bunun içindir ki, Atatürk'ün tarih çalışmalarında millî şuur, vatan sevgisi, ve tarih sevgisi gibi değerler ön plana çıkmıştır. Türk milleti ve uygarlığının tarihiyle ilgili bilgi ve belge çalışmalarına katılan Atatürk, yorulma bilmeyen bir çaba ve azimle çalışmış, bu bu çalışmaları sırasında bir gün arkadaşlarına, "Ben fani bir insanım, bir gün öleceğim. Büyüklüğüne ve üstün kabiliyetine inandığım Türk milletinin gerçek tarihinin yazılmasını sağlığında görmek istiyorum. Onun için bu toplantılarda her şeyi unutuyor, sizleri yoruyorum. Beni bağışlayın" demiştir.²⁸

Atatürk'ün bu sözleri onun tarih ve tarihçilerden bekledikleri için bir ölçü olarak alınabilir. Yine Atatürk "Büyük devletler kuran atalarımız büyük ve şumullü medeniyetlere de sahip olmuşlardır. Bunu aramak, incelemek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizim için borçtur. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır"²⁹ demek suretiyle bu işle ilgilenen tarihçilerin ağır bir sorumluluk ve yük altında bulduklarını, millî tarih araştırmalarının kendileri için kutsal bir görev olduğunu hatırlatmak istemiştir.

Sonuç

"Gazi'nin çift kanallı diye ifade edebileceğimiz bir aklı vardı. Bu yollardan birisi tarihe, diğeri de askerliğe ayrılmıştır. Fakat bu iki yolu hiçbir zaman birbirine karıştırmaz" diyen Büyükelçi Sherill, bu tespitiyle Atatürk'ün tarihe olan ilgisini net olarak ortaya koymuştur.³⁰

Daima tarihe önem veren Atatürk, Misak-ı Millî sınırlarını belirlerken, vatan toprağı ve milletin tarihine sahip çıkmış, ülkelerin sadece kuvvet ve silahla değil, fikir ve tarih şuuruyla da korunması gerektiğine inandığından tarih araştırmalarına önem vermiştir.

Misak-ı Millî sınırlarının belirlenmesi ve millî güce dayalı dış politikanın izlenmesi gereğine inanan ve Kurtuluş Savaşı'nı başarıyla tamamlayan Atatürk'ün "Etabli Antlaşması" ile Anadolu'da bulunan gayri müslim

²⁸ Enver Ziya Karal, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, s. 74.

²⁹ *Atatürk'ün Görüş ve Direktifleri*, s. 353.

³⁰ Charls Sherill, *Bir Elçiden Gazi Mustafa Kemal*, İstanbul 1976, s. 129.

Rumların Yunanistan'daki Türklerle değişimini sağlama yoluna gitmesi bir rastlantı değildir. Atatürk bu günleri o zamanki tarih çalışmalarından görmüş gibidir. Azınlık sorunlarının günümüzde yarattığı problemler göz önüne alınacak olursa bu adımların önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Millî şuurun tarih bilinci ve millî kültürle besleneceğini bilen Atatürk, "Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır" ve "Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize görecekları eğitimin hududu ne olursa olsun her şeyden evvel millî anelerimize düşman olan unsurlarla mücadele etme lüzumu öğretilmelidir" diyerek, gençlerin millî kültür ve tarih şuru ile yetiştirilmelerini öngörmüştür.

